

Capreolus

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

15^e jaargang, nr. 52
winter 2006/2007

Afschot van reeën
moet een doel
hebben

De reeën van de
Lemelerberg

Een nieuw jaar,
een nieuwe weg

Last van parasitaire
diertjes





Inhoud

Afschot van reeën moet een doel dienen	3
Zitten de reeën al te broeden?	5
Reewildcursus Limburg	6
Zweetwerk is meer dan stom achter je hond aan wandelen	8
De reeën van de Lemelerberg	12
Reeën beheren conform de Flora- en faunawet	14
Een nieuw jaar, een nieuwe weg	18
Last van parasitaire diertjes	20

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar

Redactie:

D.J. Buijtenorp - Eindredacteur
G.J. Spek - Redactielid
C.F. Schoon - Redactielid
H.M. Dorenbosch - Redactielid

Redactie ondersteuning:

Mw. J.A.M. Hendriks-Hueber - Fotomateriaal
J.M. Smit - Correspondent buitenlandse tijdschriften

Bestuur:

R.M. Brouwer	voorzitter (2006)
J. van de Waardt	secretaris (2000)
R.A.N. van Heek	penningmeester (2000)
P.A.M. de Beyer	lid DB (2006)
H.M. Dorenbosch	lid DB (2003)
H. Hoek	lid DB (2004)
C. van Geel	lid (2004)
H.H. Vlietstra	lid (2003)
H.J.H. Vieberink	lid (2005)
A. ten Oever	lid (2000)
H. Robaard	lid (2002)
W.A.P. Remijnse	lid (2000)
Dr A.P.M. Rutten	lid (1993)
J.M. Seroo	lid (1985)
G.A. Schiller	lid (2002)

Adviseurs:

Mr P. van Schooten - Juridische zaken
Prof. Dr. J.L. van Haften - Bioloog
G.J. Spek - Technisch adviseur

Secretariaat:

J. van de Waardt,
Kamillelaan 11,
3925 RG Scherpenzeel.
tel: 033-4691797
fax: 033-4691797
E-mail: info@reewild.nl
www.reewild.nl

Ledenadministratie:

R.A.N. van Heek
Cuneraweg 424
3911 RW Rhenen
tel: 0318-553958
E-mail: heek@planet.nl

Webshop: www.reewild.nl

Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink, Lhee 96,
7991 PK Dwingeloo. tel: 0521-597356

Coördinator keurmeesters:

J. Schoonderbeek, Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo. tel: 0547-292228

Vormgeving:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Druk:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Lithografie:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Contributie: € 30 per jaar.

Bankrelatie:

ABN - AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te Rhenen.

'Capreolus' is het onafhankelijke orgaan van de Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het bestuur. De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor 'Capreolus' nr. 53: 1 februari 2007

zenden aan redactie van Capreolus:
Rijksstraatweg 46, 3631 AD Nieuwersluis
djb.groen-grijs@planet.nl

Foto voorpagina: J. Huttinga

Overname van artikelen is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

Foto: M. v.d. Belt

Afschot van reeën moet een doel dienen

Vroeger, heel vroeger, werd er gewoon op reeën gejaagd. Grondeigenaren en dus jachtgerechtigden konden doen en laten wat zij wilden. Aandacht voor de wildstand in aantallen, de kwaliteit (gezondheid) en de zorg voor lijdende dieren werd bepaald door het gevoel voor natuurbeheer van de jachtgerechtigde. Het was immers zijn wild, alle dieren waren zijn eigendom. Wat hém goed dunkte rechtvaardigde zijn handelen. Een vorm van benutting. In vroeger tijden was daar niets mis mee. Iedereen accepteerde het. Mensen die geen eigenaar van de grond waren en toch mee wilden profiteren van de opbrengst van het terrein, de zogenaamde stropers, kregen te maken met de 'wildschut'. Stropen is gewoon behouden aan de adel stond tegenover het stropen bijna onmenselijke geldboetes. Een betrapte stroper was voor de rest van zijn leven tot de bedelstaf veroordeeld.

In 1954 pas kwam een wetgeving om de jacht en alles wat daarmee te maken had te regelen. Een eigenaar van de grond kon niet zomaar meer zijn 'eigen' reeën schieten. Nee, hij moest nu goed gemotiveerd een afschotplan indienen bij het Ministerie van Landbouw. Zijn motivatie werd getoetst en bijna altijd wel akkoord bevonden. Daarop kreeg hij zijn toewijzing. Niet alles kon dus meer. Volgens de wet was hij verantwoordelijk voor zijn wild en voor het voorkomen van het wild in zijn gebied. Vooral de verantwoordelijkheid voor het wild betekende dat de eigenaar zorg moest dragen voor de instandhouding van de soort, reeën. De pure benuttingjacht was met de intrede van de Jachtwet aan banden gelegd. De maatschappij had opeens iets over zijn handelen te vertellen. Niet altijd werd dat als prettig ervaren. Uitspraken als "het is mijn terrein en ik maak zelf wel uit wat er in en op mijn terrein gebeurt", werden redelijk vaak gehoord.

De maatschappij ontwikkelde zich verder. In de zestiger en zeventiger jaren veranderden de maatschappelijke verhoudingen. Er kwamen meer regels, meer wetgeving. De invloed

van de Staat werd almaar groter. De invloed van de maatschappij in zijn geheel werd dus groter. Privé belangen werden maatschappelijke belangen. Omgang met dieren, jacht en beheer was opeens geen zaak meer van de eigenaar, maar een zaak van iedereen. Eigenaren kregen, of ze dat nu wilden of niet, een verantwoordelijkheid naar de maatschappij. De maatschappij wil zien en weten en ook nog controleren, of de eigenaar de regels naleeft en of zijn handelen een belang dient. Dieren die schade veroorzaken mogen bestreden worden, dat accepteerde iedereen nog. Een boer had schade van overwinterende ganzen, de bosbouw had schade door vraat van de reeën. Dat wist men van oudsher al

en daarom werd het geaccepteerd. Inmiddels is dat ook veranderd. Schade moet nu eerst worden aangetoond en de maatregelen die worden genomen, bijvoorbeeld afschot om de schade te voorkomen, moeten effect hebben. Alleen roepen dat het effect heeft is niet genoeg, het effect moet worden aangetoond. Simpel omdat anders voor de maatschappij de relatie van maatregel en gewenst doel zoek is en al helemaal niet meer controleerbaar is. Dat vindt de wetgever ongewenst, de regering dus. De regering bestaat uit mensen die door het volk gekozen zijn en dus is het het volk, de maatschappij, die doelen en maatregelen om doelen te halen wenst te controleren.

Het is weer eens goed dat in dit nummer een stevige verhandeling staat over reeën beheren conform de Flora- en faunawet. Gerrit Jan Spek leidt u door de onoverzichtelijke regelgeving en Algemene Maatregelen van Bestuur van de Minister en maakt daarbij duidelijk dat er maar één ding belangrijk is bij het beheer van reeën en dat is het verband tussen maatregelen en gestelde doelen. Tussen schade en de maatregelen om schade te voorkomen. Tussen aantallen aanrijdingen en afschot. Beheerders zullen het maatschappelijke belang van hun handelen moeten verantwoorden. Zo moet afschot een doel dienen. Is het doel er niet dan is er ook geen reden voor afschot. De tijd dat benutting nog volstrekt normaal was is passé. Het is maar dat u er rekening mee houdt.

Donald Buijtenorp

'het edelhert', herfst 2006

Kinderen en gekken spreken de waarheid, hoor je wel eens. In bovengenoemd tijdschrift een aardige passage uit de kinderpagina's over het begrip 'beheren'.

Het 'sprekend hert' is aan het woord.

Beheren

Zoals jullie weten wordt elk jaar de stand aan edelherten door tellingen bepaald. Op een drietal momenten in het voorjaar gaan dan veel tellers, jachtopzichters, fauna-beheerders, liefhebbers e.d., het veld in om alle waargenomen edelherten en wilde zwijnen op een telformulier te noteren. Aan de hand van die telgegevens wordt dan de stand bepaald en op basis daarvan wordt dan weer bepaald hoeveel dieren er mogen/moeten worden afgeschoten. Nu werkt dat redelijk goed bij edelherten. Al heb ik zelf het idee dat die gezamenlijke tellingen helemaal niet nodig zijn, want ik zie mijn jachtopzichter zo vaak in het veld dat ik er van overtuigd ben dat hij heel goed weet hoeveel dieren er zijn. Maar goed, met die tellingen hou je als beheerders in elk geval onderling contact en de jagers een paar avonden uit de kroeg.

Ik heb alleen mijn twijfels over het reewild. Je leest wel dat er zo'n 60.000 in ons land moeten leven, alleen ... niemand weet het zeker. "Ach", wordt er dan gezegd, "het kunnen er ook tweemaal zoveel zijn." Weten jullie het misschien?

Toch is ook dit een cijfer dat gebaseerd is op tellingen, alleen zijn die tellingen veel minder betrouwbaar dan de roodwildtellingen. Toch wordt er op basis van die tellingen een beheerplan opgesteld en afschot toegekend. Ik zie als edelhert (en wie zit er zo veel in het veld als ik?) regelmatig reeën die ik nog nooit eerder heb gezien. Als ik dan vraag waar ze vandaan komen, krijg ik te horen dat ze hun hele leven daar al zitten. Tja, hun hele leven en toch nog nooit gezien.



Foto: J. Hendriks



Foto: Sijp de Vries

Dat is reewild. Ze laten zich slecht zien en daardoor ook slecht tellen.

Ik las laatst nog een verhaal dat op het vliegveld van Zürich de reeën gevaarlijk werden gevonden voor de opstijgende en landende vliegtuigen. Dus moesten ze allemaal afgeschoten worden. De jachtopzichter had door middel van tellingen en observaties bepaald dat er ca. 42 moesten zitten. Maar tot stomme verbazing van iedereen werden er meer dan 200 stuks geschoten. En nog bleven er over! En dat op een vliegveld zonder enige dekking van bosjes e.d. Zo goed kunnen reeën zich verbergen. En zo slecht zijn ze te tellen.

Heeft een afschotplan dan nog wel zin? Naar mijn mening is het hele reeënbeheer gebaseerd op drijfzand. We bepalen bijna wiskundig nauwkeurig hoeveel reeën er moeten worden afgeschoten en dan nog gesplitst naar bokken, geiten en kalveren, maar we weten eigenlijk nauwelijks hoeveel er nu werkelijk rondlopen. In Duitsland nemen ze nu proeven om gewoon maar reewild te schieten zonder dat dit in een reewildbeheerplan of afschotplan is geregeld. En men is daar zeer tevreden over, want lokaal ziet men landbouw- en bosbouwschade duidelijk afnemen, terwijl toch ook niet alles *rücksichtslos* wordt afgeschoten. Misschien wel de oplossing? Wie het weet, mag het zeggen!

Wild und Hund 19/2006

Is de vos altijd de boosdoener bij de predatie van kalveren? Karoline Schmidt zet daar wat kanttekeningen bij aan de hand van Scandinavische onderzoeken.

De predator past zich bij het aanbod aan. Zo zal de vos veelal op muizen azen, maar een muis weegt maar 30 gram en kan een vos een groter dier bemachtigen, dan is dat veel effectiever. Zo zal een kalf van bijna een kilo in één klap de vangst van 30 muizen overbodig maken en vooral in de tijd dat er welpen zijn, betekent de bemachtiging van een groter dier een uitkomst voor de vos.

Het eiland Jöa voor de Noorse westkust is een reeënparadijs. Een aaneenschakeling van kleine landschapselementen waar het ree optimaal van profiteert. Maar, er zit ook vos! Noorse en Zweedse onderzoekers hebben in de loop van 18 jaar 836 kalveren gezenderd en konden daarmee de doodsoorzaak vaststellen. In een jaar ging de helft van 44 kalveren dood uitsluitend vanwege predatie door de vos. De oorzaak hiervan is, dat door de overdaad aan kalveren de vos zich hierop specialiseerde en ze ondanks schutkleur en weinig afgifte van reuk met succes wisten op te sporen. In een ander onderzoekgebied in Noorwegen kwam 42% kalveren niet de winter door, waarbij tweederde door de vos werd geprederd. In Zweden zenderde men 354 kalveren en 177 (de helft) ging binnen twee maanden dood, 150 daarvan door de vos. Opvallend was dat de vos een deel van die kalveren begroef voor later. Vaak konden de vossen ze niet meer terugvinden of ze werden door andere dieren opgevreten. Zijn er dus vele reeën en vossen, dan is de predatie aanzienlijk. Zijn er echter weinig reeën, dan predeert de vos een gemakkelijker prooi en zal de reeënstand weinig van de vos te duchten hebben. Al eerder is in deze rubriek het Noorse eiland Storfosna genoemd, een reeënparadijs met ideale biotoop en géén vossen. Toch verhongerden 51 van de 285 kalveren, dat is 18%. In enkele slechtere reeënbiotopen (dus met minder reeën) vond men een sterftecijfer van 20%, inclusief vossenpredatie en dat is statistisch niet verschillend van de uitkomst van Storfosna. Nog een opmerking over geiten met één kalf: er kan niet gezegd worden dat zo'n geit van mindere kwaliteit zou zijn. In gebieden met een hoge kalversterfte hebben de meeste geiten maar één, soms helemaal geen kalf. Dus spreek ze daar niet op aan!



Jan1.smit@wxs.nl

Van Manon Berendsen,

Allereerst even mijn complimenten voor het verhaaltje van Donald Buijtenorp in de herfsteditie van Capreolus over de Oostvaardersplassen en het Horsterwold. Een totale leek (zoals mijzelf) die toevalligerwijs in zo'n blad neust, krijgt de indruk het geheel redelijk te snappen. Buijtenorp stelt (zichzelf) uiteindelijk de hamvraag: zijn konikpaarden en herten hiërarchies hoger geplaatst dan reeën?

Ik ben van mening dat het antwoord daarop een volmondig ja kan zijn. In het algemeen lijkt het me dat hoe minder dieren er van een soort zijn en hoe minder de plekken waar ze nog voorkomen daarbij het simpele criterium is; die verdienen dus meer aandacht en bescherming.

Note redactie: blijft de vraag natuurlijk of dat ten koste moet gaan van een andere diersoort. Ons inziens niet. Het zou te gek voor woorden zijn dat een uitbreiding van het leefgebied voor edelherten en konikpaarden betekent dat de reeën het onderspit moeten delven. Want dat gebeurt namelijk wanneer je edelherten en konikpaarden los laat in het Horsterwold.

Zitten de reeën al te broeden?

Door Gerard van Heiningen, jachtopzichter/BOA

graag wil ik reageren op het artikel 'Kennis van de natuur' van Donald Buijtenorp op pagina 3 van Capreolus nr. 51 2006

Dit artikel is mij uit het hart gegrepen. Het geeft op een juiste wijze weer wat door mij met grote regelmaat wordt ervaren. Ik krijg vele schoolkinderen bij mij in het bos. Op het landgoed waar ik werkzaam ben geef ik, al dan niet samen met één of meerdere IVN-ers, diverse keren per jaar een rondleiding. Afhankelijk van de leeftijd wordt het programma aangepast. Voor de kleinsten vertel ik een verhaaltje van Erik de Eekhoorn. "Hij is binnenkort jarig en samen met de kinderen gaan we een feestje voorbereiden". We zoeken van alles in het bos en maken hiervan een taart, enz. Enkele dagen later ontvangen de kinderen op school een bedankbriefje van mij namens Erik de Eekhoorn. Dat is erg leuk. Daarnaast bezoek ik regelmatig ook de basisscholen in de omgeving. Vaak gebeurt dit naar aanleiding van een toevallige ontmoeting van één van de kinderen bij ons in het bos. Ik laat het kind dan na overleg met de leerkracht een afspraak maken en ik kom dan naar school om iets te vertellen over het bos en m.n. het reewild. Hierbij gebruik ik altijd de DVD of de videoband van de vereniging. Hoewel dit toch altijd weer een leuke les is, mis ik iets. Ook uit het verhaal van Donald lees ik een gemis aan voorlichting. Een kenniscentrum en via Internet informatie verkrijgen kan zeker bijdragen aan meer kennis. Maar voor de scholen heb ik toch een ander pakket. Als ik hardop mag denken b.v. een quiz, een verkorte versie van de DVD film van ongeveer 15 min. iets in een spelvorm of iets waaraan alle kinderen in groepjes kunnen deelnemen. Ook zag ik graag foldermateriaal op het niveau van de kinderen van de basisschool. Ik denk dat er in Nederland vele collega's weleens iets aan kinderen vertellen over reeën en deze mensen hebben ook vast wel ideeën die we kunnen bundelen.

Kortom, ik wil graag met anderen samenwerken om te voorkomen dat kinderen straks reeën alleen nog maar van plaatjes of Internet kennen. Wilt u als vereniging hierin het voortouw nemen? Tot slot hebben niet alleen kinderen een goede voorlichting nodig, maar zeker ook volwassenen getuige de vraag die ik dit voorjaar van een volwassene kreeg:

"Zeg boswachter, zitten de reeën al te broeden?"

Van Max Garsen, hertenfarm 'De Langekamp' te Joppe

Uw verhaal in Capreolus over de 'Internationale Commissie doet uitspraak' heeft mij bijzonder goed gedaan. Ik doe 50 jaar aan reewildbeheer en heb de eerste Edelherten geleverd aan de OVP. Weet maar al te goed wat er met de reeën is gebeurd. Sterk staan voor reeën, dat is de taak van de Vereniging.

Natuurlijk ruimte voor groen

Eelerwoude adviseert en ondersteunt eigenaren, beheerders en bestuurders in het landelijk en stedelijk gebied bij het ontwikkelen, inrichten en behouden van een duurzame leefomgeving.

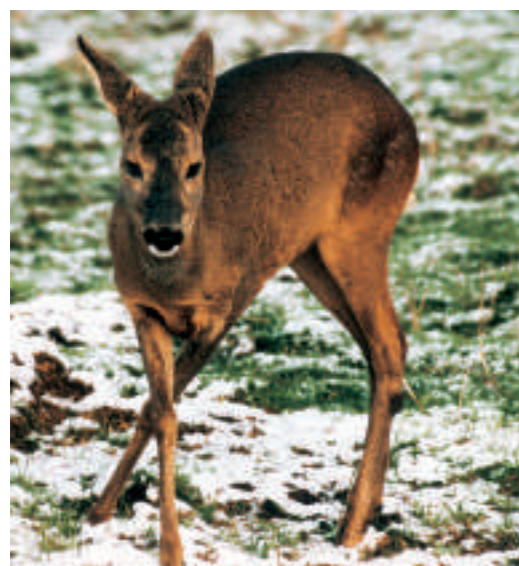
Onze ingenieurs en rentmeesters leveren maatwerk en geven groen natuurlijk de ruimte. Zo leveren wij een bijdrage aan een mooi en leefbaar Nederland.

Massendamschwarweg 3, 7472 DB Goor Venekaterweg 56, 8431 HH Oosterwoude (FR)
Telefoon: (0547) 26 35 15 Telefoon: (0516) 52 30 62

www.eelerwoude.nl

Reewildcursus Limburg

In januari 2007 wordt door de Vereniging Het Reewild, regio Limburg, voor de 13^e maal een uitgebreide cursus reewildbeheer georganiseerd. De cursus wordt gegeven door enige deskundige reewildjagers uit de regio Limburg en behandelt de biologie, het beheer en bejaging van het reewild met aandacht voor ballistiek, aanspreken van reewild, bepaling van de ouderdom van het geschoten dier, schottekens, nazoek en ontweiden. Indien mogelijk wordt het ontweiden en slachten gedemonstreerd in de praktijk. Bij de cursus wordt gebruik gemaakt van het nieuwe cursusboek van De Vereniging Het Reewild.



De cursusavonden worden eenmaal in de veertien dagen gehouden (te beginnen eind januari) op een locatie in Midden-Limburg, in de buurt van Weert. Er worden ongeveer 8-9 cursusavonden gegeven. De afsluiting is met een praktijkdag waar het draagkrachtmodel van Dr. Jan van Haften wordt getoetst in een reewildbiotoop. De cursus wordt afgesloten met een multiple-choice test. Diegenen die de test halen worden beloond met een certificaat en insigne. De kosten bedragen € 180,- voor leden van De Vereniging Het Reewild en € 210,- voor niet-leden (= inclusief het lidmaatschap)

Opgave voor deelneming dient schriftelijk te gebeuren per brief, fax of E-mail. Gericht aan: H. Stassen
Tungelordorpstraat 107,
6005 RH Tungelroy.
Tel: 0495 - 56 15 49
E-mail: stassen-stoker@home.nl



Foto: J. Hendriks

De Stichting Zweethonden Nederland ontving op het Landgoed Staverden van Het Geldersch Landschap 12 deelnemers aan het seminar/examen Letselplaatsherkenning. Een examen dat ieder zweethondteam moet afleggen alvorens hij of zij op de landelijke zweethondenlijst wordt geplaatst. De SZN staat voor professionalisme. Iedereen, of het nu een jager is of de wegbeheerder moet er op kunnen vertrouwen dat wanneer hij een team van de zweethonden lijst belt voor een nazoek, hij kwaliteit mag verwachten. Dat er iemand komt die de

Zweetwerk is meer dan stom achter je hond aan wandelen

Door Donald Buijtenorp

situatie kan inschatten, aan de aanschotplaats of plaats van ongeval dingen waarneemt die behulpzaam kunnen zijn bij de nazoek. Bij het vinden van hol bot bijvoorbeeld mag je aannemen dat je te maken hebt met een gebroken poot. De nazoek zal niet eenvoudig zijn. Even oprapen kun je vergeten, dat zit er niet in.

Met alle respect voor de 'oude' zweethondenlijst, zekerheid over de kwaliteit van de hond en begeleider was er niet. Afwachten maar. Vaak ontbrak er ervaring, maar ook basiskennis op het gebied van anatomie van het dier, verwondingen ten gevolge van aanrijdingen en wat kun je waarnemen op de plaats van afschot. Kennis die je als zweethondenman/vrouw absoluut in je bagage moet hebben. Echt het is elementaire kennis. Meer dan de helft van de oude zweethondenteams hebben zich aangemeld voor het

examen Letselplaatsherkenning. Afgelopen 7 oktober, 21 oktober en 11 november zijn de examens afgenomen.

Voorafgaand aan het examen werd door John Harleman, jachtopzichter op het Kroon domein 't Loo en zweethonden man met Hanoveraan, uitvoerig en instructief ingegaan over het werk voorafgaand aan de nazoek. Wat zie je en wat leer je daar uit. Nou, zei Harleman, "ik heb altijd veel geleerd van de beoordelingsfouten die ik heb gemaakt. U maakt er nooit zoveel als ik, u redt dat nooit. Meer dan 3.000 stuks grofwild zijn door mijn handen gegaan naast de velen die ik van de weg heb gehaald. Je kunt aan de letselplaats veel zien en daar dus tijdens de nazoek op inspelen. Maar verrassingen blijven. Je denkt het soms zeker te weten en dan kom je uiteindelijk bij het dode of gewonde dier en dan is het totaal anders dan je verwacht had." Instructief ging Harleman in op

het fenomeen snijhaar, je kunt daar uit aflezen waar het schot of de verwonding moet zijn geweest. "Botsplinters geeft ook goede aanwijzingen, je moet dan wel de anatomie van het dier kennen en weten hoe de been-derestructuur loopt. De kleur van het bloed dat u vindt zegt heel veel. Donkerrood bloed bijvoorbeeld duidt op een leververwonding, de dood zal snel intreden. "Maar ook daar gelden weer uitzonderingen." Hans Koning van Het Nationale Park De Hoge Veluwe wist te vertellen over een overloperzeug die een schot door de lever heeft weten te overleven en zelfs nog biggen wist groot te brengen. Zo zie je maar.

Zonder Ferrari was Schumacher nooit kampioen geworden

U heeft allemaal fantastische honden, ze zijn goed getraind en ze weten allemaal wat ze moeten doen bij een nazoek. Maar de ene hond is toch misschien een beetje beter dan



Foto: Elise Verwoerd



Foto: Eline Verwoerd



Foto: J. Hendriks

de andere hond. Dat heeft met aanleg te maken. Ook ik kan auto rijden, maar Michael Schumacher kan het een stuk beter. Hij heeft meer aanleg, hij is een specialist. Maar zonder Ferrari zou hij ook geen kampioen van de formule 1 geworden zijn. Deze analogie vertel ik maar om tot uitdrukking te brengen dat het om een team gaat, man/vrouw-begeleider en hond. U kent allemaal het gezegde, de hond heeft altijd gelijk. Nou, vergeet het maar, niet altijd heeft de hond gelijk. Dat moet je dan wel leren herkennen als begeleider. Eén van de moeilijkste dingen is het gedrag van uw hond tijdens de nazoek



Foto: Eline Verwoerd

weten te beoordelen. Ervaring, veel doen, is het toverwoord. Een nazoek is dus niet stom achter je hond aan wandelen.

De organisatie van het seminar had voor instructieve doeleinden een aangereden wild-zwijnbig en een reekalf meegenomen. Uiterst secuur onlede Harleman deze dieren en liet daarbij zien waar en hoe de ingewanden van het dier liggen zodat je later in het veld kunt herkennen aan de kleur van het bloed waar het schot op het dier moet zijn geweest. Het verhaal over het snijhaar en wat je daaruit kunt leren werd illustratief gemaakt. Het zweetwerk gaat echt leven.

Aan het eind ligt buit

Soms is het moeilijk, heel moeilijk. Voor u en voor de hond. Bij een aanrijding wordt de politie gebeld, die komt. Ook de dieren-ambulance, opgetrommeld door emotionele weggebruikers, is vaak al ter plaatse. En en masse gaan ze zoeken naar het gewonde dier. Pas veel later wordt u misschien opgeroepen. Oh ja, er bestaat nog zo iets als

een zoekhond, die vindt het wel. Inmiddels zijn alle sporen op de letselplaats vertrappt. Geen beginnen meer aan. Voor u moeilijk en voor de hond nog veel moeilijker. De wellwillende diender is met bloed onder de schoenen naar de andere kant van de weg gelopen om het verkeer te regelen. Uw hond steekt dus zomaar de straat over. U weet wel hoe het moet, maar de weggebruikers en de politie heeft echt geen idee. Ook daar zal nog veel aan voorlichting moeten worden gedaan. Ook een taak van de SZN, die zij voortvarend oppakt. Bij jagers is het vaak niet veel anders. Er is op een dier geschoten en het dier ligt niet ter plekke, het is wegvlucht. Ze weten zeker dat ze goed zijn afgekomen, "vol blad meneer of mevrouw". U kijkt en beoordeelt. U zet de hond in en die loopt een bepaalde richting uit. "Daar hoeft u niet te zoeken hoor met die hond, het beest liep de andere kant uit. Een schoolvoorbeeld van een vertrapte aanschotplaats. Praten met de mensen, probeer ze zoveel mogelijk informatie te ontfutselen, gebruik eigen inzicht en ervaring en begeleidt de hond de goede richting in.



Foto: Eline Verwoerd

Echt de hond pakt het goede spoor wel op. Hij weet waarom het gaat. Om iets dat hij het liefste doet, want aan het eind ligt buit.

Het examen is best wel moeilijk, niet iedereen slaagt

's Middag, na het inleidende seminar en de lunch werd mondeling het examen afgenomen door de zweethonden trainers Bart

Castelein, Harry Vlietstra en Bekebrede. De organisatie had aanschotplaatsen gecreëerd. En uit het gene dat de examenkandidaat zag moesten zij een prognose geven over hoe de nazoek vermoedelijk zal gaan. Bij een opstelling lagen bijvoorbeeld botsplinters, snijhaar, een prentafdruk en wat hel bloed. Wat is er gebeurd? Is het een loperschot of een stuk van het borstbeen? Om wat voor dier gaat



Foto: A. v. Ommeren

het, ree, zwijn of hert? Ja, doe het maar even. Nee, zo eenvoudig is het niet. Maar het zijn wel de dingen die een professioneel zweethondenbegeleider in zijn bagage moet hebben zitten. Twee verschillende opstellingen moesten de kandidaten beoordelen. Op enkelen na is iedereen geslaagd.

Hoe is de hond?

Nog en beoordeling criterium voor de SZN is de kwaliteit van de hond. Voor de honden die een officieel Orweja examen met goed gevolg hebben afgelegd staat dat buiten kijf, maar er zijn ook honden die alleen kunnen bogen op ervaring. Is die ervaring dan wel toerijkend? Twee nazoeken in het verleden is echt niet genoeg. De beoordelingscommissie had op de examendagen ook een kort zweet-spoor uitgelegd met aan het eind naar keuze een ree of een zwijn. Iedereen die ze hond bij zich had kon hem inzetten. Weliswaar was het een kort spoor, maar toch lang genoeg om een indruk te krijgen hoe de hond werkt. Is hij rustig wanneer hij het dode dier vindt, is hij angstig of agressief? Met de meeste honden ging het prima, maar enkele hebben het advies gekregen voorlopig door te trainen en alsnog een officieel examen af te leggen, alvorens op de landelijke zweethondenlijst te worden geplaatst. Kwaliteit en professionalisme is wat van de SZN wordt gevraagd en de zweethondenteams.

De seminar/examen dagen waren een groot succes. De zinvolheid van een examen letselplaatsherkenning is aangetoond. Iedere kandidaat is daar ook van overtuigd. Zonder professe kunnen we niet beginnen aan het moeilijke werk van nazoeken. Men verwacht veel van teams en van de SZN en die verwachting wil de Stichting en de teams van harte waarmaken. *Zweetwerk is immers meer dan stom achter je hond aan wandelen.*

HEMKER



BEKKING



DEERHUNTER

HUNTSVILLE: geruisloos, warm en comfortabel. Jas met afneembare capuchon, veel praktische zakken, waaronder een wildzak. Broek met beenzakken, verhoogd rugpand en elastische taille. **Deer-Tex membraan**, dus wind- en waterdicht (grote foto).

JAS mt. 48-64 **239,-**
BROEK mt. 46-66 **135,-**
BODYWARMER **42,⁵⁰**
 Past in de jas. mt. 48-66

SMALLVILLE: licht en sterk. Jas met veel zakken, wildzak en afneembare capuchon. Broek met beenzak, hoog rugpand en elastische taille.

JAS
 mt. 48-64
189,-

BROEK
 mt. 46-66
109,-

RAM SERIE: lichtgewicht voor het zware werk. Met veel zakken en afneembare capuchon. Kwetsbare plekken zijn verstevigd.

JAS
 mt. 46-64
245,-

BROEK
 mt. 46-66
129,-

Wat doet u voor het reewild?

Onlangs heb ik het zweethondengebeuren, dat ik zo'n 15 jaar onder mijn beheer heb gehad overgedragen aan de nieuwe 'Stichting zweehonden Nederland'. Gezien het feit dat ik ook niet het eeuwige leven heb, ben ik bijzonder in mijn nopjes, om het zo maar eens te zeggen, dat een groep van echte specialisten op het gebied van zweehonden en grofwild, dit omvangrijke werk voor de toekomst gaat veilig stellen, met de huidige zweehondenlijst als basis. Inmiddels hebben ruim de helft van de deelnemers van de oude lijst 2005-2006 zich aangemeld. Het ligt in de bedoeling dat aan het peil van zowel de zweethondengeleider als de hond in de toekomst belangrijk hogere eisen zullen worden gesteld. De zweethondengeleider dient o.a. in het bezit te zijn van een jachtakte en moet een proeve van bekwaamheid af te leggen op het gebied van 'aanschotplaats herkenning'. De zweehond dient uiteraard getraind te zijn en voorzien van een stamboom, chip of tatoeage en een Orweja certificaat en dient evenals zijn baas een proeve van bekwaamheid af te leggen. Deze belangrijk hogere eisen zijn in het leven geroepen vanwege het vele valwild op de Nederlandse wegen en een verhoging van de kans op succes bij de nazoek! Verder ligt het in de bedoeling dat in de toekomst de zweehondengeleider grensoverschrijdend kan werken en verzekerd is met zijn hond voor eventuele calamiteiten. Wilt u meer weten op dit gebied of meent u met uw hond aan bovengenoemde eisen te kunnen voldoen, surf dan naar Stichting Zweehonden Nederland (www.zweehonden.nl)

P.H. Schneider



Foto: J. Huttinga

Härkila

Misschien voor Nederland een ietwat onbekend kledingmerk, echter in Scandinavië staat het al jaren in de top 5 van gewenste jacht- en buitenkleding. Ze hebben hun sporen dus verdiend. Niet voor niets ook, het is prima kleding in de juiste kleuren en met een goede pasvorm. Praktisch natuurlijk. Veel zakken, afsluitbaar met klitteband of ritsluitingen. Härkila gebruikt kwalitatief hoogwaardige stof. Oersterk en goed waterafstotend. Mochten de pijpen van uw broek na stevig stappen door het lange gras toch erg nat worden, doorweekt misschien, dat hoeft u maar even in de wind te staan en de broek is alweer droog. Dit kledingmerk is te koop bij Hemker & Bekking in Beek en Donk, Twello, Leimuiden, en Leek.



De reeën van de Lemelerberg

Als het avond wordt in Salland en op de Lemelerberg de bomen naar elkaar toe lijken te groeien, komen de reeën naar de bosrand. Als je de onzichtbare grens tussen mens en dier overschrijdt springen ze met luchtige sprongen het bos in. Vanuit het veilige duister tussen de bomen kijken ze je aan met grote, bruine meisjesogen. Ze lijken op je te wachten, maar wees gewaarschuwd: wie het pad verlaat en de gewichtloze sprongen van de reeën volgt, verdwaalt in hun verhalen en vindt nooit de weg meer terug.

Thera groeide op als een beeldschoon meisje. Stil, zonder verlegen te zijn kon ze uren luisteren naar de verhalen en geruchten uit de streek. Hoewel ze nooit sprak, herhaalde ze thuis in bed fluisterend de verhalen en oefende ze de liedjes van het dorp. Toen ze zestien jaar was, was ze mooi als een engel. De jongens uit het dorp brachten haar bloemen en linten voor in haar haar en vroegen haar ten huwelijk. Het leek alsof het meisje het niet merkte. Ze meed de mensen en speelde het liefst in haar eentje op de heide. Als de dorpelingen Thera zagen spelen met haar tamme veldmuizen en een houten speelgoedbos, fluisterden ze dat ze kinds was. Op een warme zomeravond zocht Thera een boompje dat ze tijdens haar spel verloren had. Terwijl ze zachtjes voor zich uit zong, zwierf ze over de hei. Plotseling zag ze op het pad een grote reebok staan. Het dier keek haar aan met zijn grote bruine ogen en een hartslag lang had ze het gevoel dat ze in een gat

viel. Met haar handen uitgestrekt liep ze op hem af. Met drie grote sprongen verdween het dier tussen de bomen. Met haar rok in haar handen liep ze achter het ree aan het bos in. Verder en verder volgde Thera het dier het bos in. Telkens leek het of hij op haar wachtte maar als Thera zo dichtbij was dat ze zijn lange wimpers kon zien, sprong hij weg ...

Wat zing je Thera? Op een open plek stond een man in een groene jagersmantel rustig tegen een boom geleund. Zijn stem was zacht en warm als de oren van een pasgeboren kalf. 'Een liedje over mijn dorp...' fluisterde ze verlegen. De blik van de vreemdeling gloeide op haar wangen. "Je hebt een mooie stem, kun je me een verhaal vertellen?" Ze schudde haar hoofd. "Ik ken te weinig verhalen, ik zou u snel vervelen. Kent u niet een verhaal? Een verhaal dat van mij alleen is?" De vreemdeling legde zijn hand op haar arm en keek het

meisje diep in de ogen. "Is dat wat je wilt Thera? Wil je de verhalen van de mensen kennen en je stem gebruiken zodat iedereen je horen kan?" Ze knikte en legde haar smalle hand op de zijne. De vreemdeling spreidde zijn mantel uit op het gras. "Kom dan bij me zitten. Ik geef je een verhaal dat van jou alleen is en tegelijkertijd van alle mensen ..." Thera voelde de adem van de vreemdeling als een briesje bij haar oor. Ze lachte en luisterde naar de zachte stem van de vreemdeling. Een stem die haar de tijd liet vergeten en haar meenam zo hoog als de zwaluwen vliegen. Uren luisterde ze naar de verhalen van de jager tot de schaduwen zich vervlochten tot de nacht en Thera niet meer wist wie ze was. Toen ze wakker werd was hij verdwenen. Het enige wat hij achterliet was zijn mantel en het verlangen te kunnen vertellen zoals hij. Dat, en een diep geworteld gemis aan hem die het begin was van haar verhaal. Thera stond op en begon te lopen. Overal waar ze kwam praatte ze met de mensen uit de steden en dorpen tot ze iedere tongval kende. Thera, de vertelster van Salland.

Toen ze wakker werd was hij verdwenen. Het enige wat hij achterliet was zijn mantel.

Dan klopte ze aan en zei: "Ik zoek het begin van mijn verhaal, maar in ruil voor een slaapplek en wat te eten vertel ik u de verhalen die ik ken." Thera leerde alle sagen van Salland en de verhalen van de Veluwe. Ze vertelde fantastische fabels en sprookjes uit verre, vreemde landen. Ze kende verhalen over de strijd, de heuvels en de zachte zomerliefde. Jarenlang zwierf ze door de streek zonder kaart of kompas.

Ze kende ieder zandpad en ieder spoor over de uitgestrekte heide. Ze kon niet verdwalen, want ze had geen huis en overal was ze welkom. Zo werd Thera de vertelster van Salland.

Vele zomers later was haar huid gelooid door de seizoenen en de mantel waarin ze sliep was vaal en versleten. Op een avond, toen ze vermoeid aan de voet van de Lemelerberg zat, kwam een man naast haar zitten. Een man met bruine ogen zo diep als de poelen in het bos. "Je bent

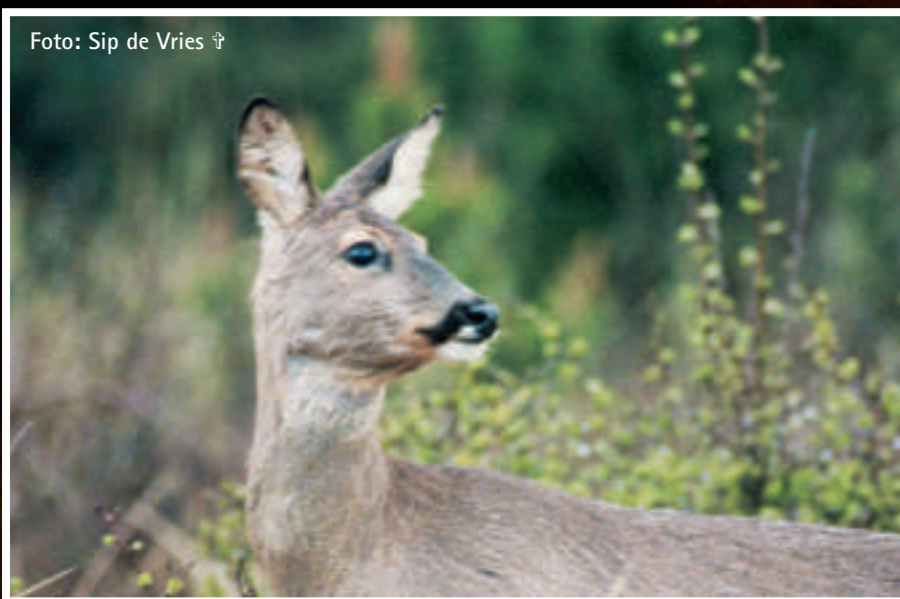
te laat gekomen" zei Thera. "Ik heb je overal gezocht. Nu heb ik het begin van mijn verhaal, maar de schoonheid waarom je me beminde ben ik kwijtgeraakt. Vandaag ken ik alle verhalen die de mensen elkaar vertellen. Ik heb de kracht niet meer om te zwerven door de streek en mijn stem is zwak." De vreemdeling pakte een appel uit zijn tas en ging naast haar liggen. "Ik ben blij dat ik je dat heb kunnen geven. Je hebt je talent gebruikt en bent een rijk mens geworden." Thera keek naar de bosrand

waar tussen het gebladerte twee jonge reeën stonden. Nerveus draaiden ze met hun oren, alsof ze luister-

den naar het gesprek van de twee mensen. "Nu ik het begin ken van mijn eigen verhaal, wil ik ook het einde kennen Jager. Dat ben je me verschuldigd." Hij knikte. 'Ook dat kan ik je geven. Volg de reeën van de Lemelerberg en je zult vinden wat je zoekt.' Zwiingend stond de vrouw op en liep achter de reeën aan het bos in. Steeds verder tot waar de schemer tussen de bomen zo donker is als de nacht. Op een stil plekje glansde iets als een parel in het donker. Het was het kleine speelgoedboompje dat ze jaren geleden was verloren. Verbaasd keek ze naar het boompje waarin een klein appeltje was gegroeid. "Dit moet wel het einde zijn van mijn verhaal", dacht ze terwijl de reeën hun zachte neuzen tegen haar wang legden. Thera ging liggen op het mos en terwijl ze weggleed in een diepe slaap kreeg haar huid haar glans weer terug. Haar benen kregen weer kracht en haar gedachten dansten zo licht als paardebloempluisjes over Salland. De reeën leerden haar de trage taal van de padden in de poelen en de slangen op de hei. Ze vertelden haar wat de ogen van koeien zo zacht maakt, en waarom buizerds huilen als ze jagen. Ze vertelden haar alle oeroude, woordeloze verhalen die je alleen kunt lezen in de ogen van de Reeën van Lemelerberg. Ze legde haar hoofd op het zachte mos en besefte dat ze altijd had gehad wat ieder mens nodig heeft: verhalen en een plek om thuis te zijn.

De oude vertelling is geschreven door een medewerker van het bedrijf Zoccolo Concepting & Design te Deventer naar aanleiding van de onthulling van het beeld 'Hirsch' van Hellen Abma. Het beeld is geplaatst aan de voet van de Lemelerberg. De gemeente Ommen heeft het mogelijk gemaakt.

Foto: Sip de Vries †



Door Gerrit Jan Spek

De Vereniging Het Reewild is druk bezig haar toekomstige reeënbeleid en reeënbeheer te formuleren. Beleid en beheer hebben te maken met het wettelijk kader, de Flora- en faunawet. Dit is in dit artikel beschreven. Het geeft tevens een voorzet voor een tweede artikel, 'voldoen de reeënbeheerplannen aan de wettelijke uitgangspunten?'

Grote hoefdieren in Nederland

Voor velen is de Flora- en faunawet een crime om te doorgronden. Omdat het een raamwet is, zijn veel zaken via algemene maatregelen van bestuur (AMB) nader ingevuld. In de toelichting op het besluit 'Beheer- en schadebestrijding' vinden we zeer relevante zaken die direct raakvlakken hebben voor het huidige en toekomstige reeënbeheer. De essenties van het rijksbeleid uit de 'nota van toelichting' zijn hieronder weergegeven.

'Voor de populaties van grote hoefdieren geldt dat de omvang daarvan in Nederland niet beperkt wordt door natuurlijke predatoren. Het aantal dieren dat in een gebied kan leven, hangt vooral af van het voedselaanbod in de verschillende perioden van het jaar. Groei van de hoefdierpopulaties kan daarom in bepaalde gevallen leiden tot voedselstress. Dit is niet alleen vanuit ethisch oogpunt onwenselijk, maar kan tevens leiden tot schade aan flora en fauna. Daarbij komt dat leefgebieden van edelherten, damherten en wilde zwijnen in Nederland betrekkelijk voedselarm zijn. Er zijn nauwelijks mogelijkheden voor migratie naar

voedselrijke gebieden. Migratie die het gevolg is van voedseltekorten en territoriaal gedrag, waarover het Faunafonds terecht stelt dat met name bij reeën hiervan sprake kan zijn, kan bovendien een gevaar opleveren voor de verkeersveiligheid. Om bovenstaande redenen kan het gewenst zijn de populaties van hoefdieren in omvang te beperken.'

De wettelijke ontheffingsgrond is voor het ene geval de voorkoming van schade aan flora en fauna en voor het andere geval de openbare veiligheid. Een ontheffingsgrond houdt in dat de Provincie ontheffing mag verlenen voor de wettelijke verbodsbepalingen om b.v. dieren te mogen verontrusten of te doden. Dit mag alleen wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. De wet kent voor reeën de volgende ontheffingsgronden:

- in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer



Foto: M. v.d. Belt



Foto: N. Landzaat

- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren
- ter voorkoming van schade aan flora en fauna

Ook bij AMB kunnen nog belangen worden aangewezen. Voor reeën zijn de volgende twee nog toegevoegd:

- de voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhart of wild zwijn
- het reguleren van de populatieomvang van dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhart of wild zwijn, met dien verstande dat vanwege dit belang slechts ontheffing kan worden verleend indien de aanleiding is gelegen in de schadehistorie ter plaatse en van het omliggende gebied of de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.

Aan deze laatste ontheffingsgrond is de nodige discussie vooraf gegaan. Voor de beeldvorming over het huidige, maar vooral het toekomstige reeënbeheer is deze discussie wel relevant.

Beheer of populatiebeheer als ontheffingsgrond

In de conceptfase van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aangegeven, dat het ook vanuit het oogpunt van beheer mogelijk zou moeten zijn ontheffing te verlenen van de wettelijke verboden. Dit zou met name van belang zijn voor grote hoefdieren als damherten, edelherten, reeën en wilde zwijnen. Het beheer van deze dieren zou, gelet op genoemde nota naar aanleiding van het eindverslag, als bijzonder belang voor het verlenen van ontheffingen kunnen worden aangewezen op grond van artikel 68, eerste lid, onderdeel e, van de wet. Dit is echter niet gebeurd en wel op basis van de onderstaande motivatie.

'De wetgever heeft besloten dat de wetvoldoende handvatten biedt om, voor zover nodig, beheersmaatregelen te treffen door in te grijpen in de populaties van grote hoefdieren. Het beheer van deze dieren vormt daarbij geen op zichzelf staand belang, maar een middel om belangen te dienen. Met het oog op dit uitgangspunt is het beheer van grote hoefdieren niet aangewezen als een afzon-

derlijk belang. Wel is het voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige reeën, wilde zwijnen, edelherten en damherten, in het verlengde van de hierboven bedoelde beheersmaatregelen, als afzonderlijk belang aangewezen. Een dergelijke bepaling was ook voorzien in artikel 27 van de Jachtwet. De wetgever acht het wenselijk, mede gelet op de intrinsieke waarde van het individuele dier, dat in geval van onnodig lijden van deze dieren regulerend kan worden opgetreden. Van schade aan fauna hoeft in dat geval geen sprake te zijn, wel van schade voor het individuele dier. De noodzaak tot het

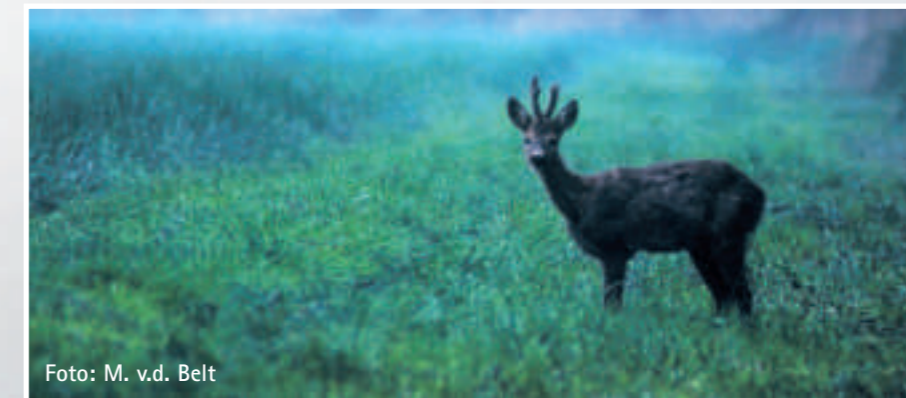


Foto: M. v.d. Belt

uit hun lijden verlossen van in het wild levende dieren kan met name aan de orde zijn bij gewonde of zieke grote hoefdieren. Daarom is de aanwijzing van dit belang beperkt tot deze dieren.'

Populatiebeheer, de motie van Geluk

In deze motie is aangegeven dat het wenselijk is 'populatiebeheer' als belang aan te wijzen op grond van artikel 68, eerste lid, onderdeel e, van de wet, omdat in de praktijk onduidelijkheid blijkt te bestaan of artikel 68 van de wet Gedeputeerde Staten de mogelijkheid biedt op grond van dit belang ontheffing te verlenen. Bij AMB is het begrip 'populatiebeheer' niet als zodanig benoemd. Het belang is ter verduidelijking verwoord als het reguleren van de populatieomvang van dieren, behorende tot de soorten edelhert, ree, damhart of wild zwijn. Aan het belang populatiebeheer zijn de volgende nadere voorwaarden gesteld: er kan slechts ontheffing worden verleend op de grond 'populatiebeheer', voor zover de aanleiding is gelegen in de schadehistorie ter plaatse en van het omliggende gebied of in de relatie tussen maximale populatieomvang en de draagkracht van het terrein waarop de dieren zich bevinden.

Reeën beheren conform de Flora- en faunawet

De visie op populatiebeheer

De beperking tot de diersoorten edelhert, ree, damhart en wild zwijn en de nadere voorwaarden vloeien voort uit een bepaalde visie op populatiebeheer die aan het Besluit ten grondslag ligt. Deze visie is mede gebaseerd op de wijze waarop het maatschappelijk veld het begrip populatiebeheer uitlegt. Deze uitleg luidt als volgt: populatiebeheer is het reguleren van het aantal grote hoefdieren. Populatiebeheer wordt niet alleen gemotiveerd door de schadehistorie ter plaatse en van het omringende gebied, maar ook door kennis omtrent de relatie tussen de maximale populatieomvang en de draagkracht van het terrein waarop de dieren zich bevinden.

Dit laat zich als volgt toelichten. Het is veelal noodzakelijk om de omvang van populaties edelherten, reeën, damherten en wilde zwijnen te reguleren om te verhinderen dat grote populaties van deze soorten ontstaan, die schade kunnen aanrichten. Hierbij gaat het niet alleen om schade aan bijvoorbeeld de flora en fauna, maar ook om schade aan gewassen. Voorts is het van belang de omvang van populaties te reguleren uit oogpunt van dierenwelzijn van voornoemde soorten. Dat hangt sterk samen met de draagkracht van het gebied. Populaties edelherten, reeën, damherten en wilde zwijnen hebben een relatief groot leefgebied nodig. In Nederland bevinden deze dieren zich echter ofwel in ingeraste gebieden ofwel in gebieden waarin de

migratie van deze populaties sterk wordt beperkt door ingrepen van de mens in de vorm van bijvoorbeeld infrastructuur en woningbouw. Gelet hierop kunnen te grote populaties van voornoemde diersoorten onder omstandigheden leiden tot voedseltekorten voor de dieren en daardoor hun welzijn bedreigen. Het voorgaande maakt tevens duidelijk waarom het reguleren van de populatieomvang bij andere beschermde inheemse diersoorten dan edelhert, ree, damhart en wild zwijn niet aan de orde is. Andere beschermde inheemse dieren hebben over het algemeen gesproken meer mogelijkheden om zich te verplaatsen, indien de omstandigheden in hun leefgebied daartoe noodzakelijk zijn. De maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van een gebied hangt daarnaast ook samen met de beheerdoelstelling van een gebied. Afhankelijk van de beheerdoelstelling van een gebied kan het wenselijk zijn wel of niet in te grijpen in de omvang van populaties. Hoewel het belang van het reguleren van de populatieomvang van dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhart of wild zwijn deels kan samenvallen met het belang van het voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige edelherten, reeën, damherten of wilde zwijnen, heeft het laatstgenoemde belang daarnaast ook thans nog een zelfstandige betekenis behouden. Het biedt de mogelijkheid individuele dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, ree, damhart en wild zwijn, uit hun lijden te verlossen, los van populatiebeheer.

Het is primair de aanvrager van de ontheffing die de noodzaak tot het reguleren van de omvang van populaties edelherten, reeën, damherten of wilde zwijnen zal dienen te onderbouwen. Hij zal hierbij aandacht dienen te besteden aan de schadehistorie ter plaatse en het omringende gebied of aan de relatie tussen de maximale populatieomvang en de draagkracht van het terrein waarop de dieren zich bevinden. Veelal zal een aanvrager een faunabeheereenheid zijn. Deze zijn in staat planmatig en in grotere gebieden goed te beoordelen of beheershandelingen ten aanzien van populaties geboden zijn.

Gedeputeerde Staten wegen vervolgens af of er aanleiding is om een ontheffing te verlenen voor het reguleren van de omvang van populaties edelherten, reeën, damherten of wilde zwijnen. Bij beoordeling van de vraag

of de schadehistorie ter plaatse en van het omringende gebied aanleiding geven om op te treden door middel van populatiebeheer is het van belang een gemiddeld beeld te krijgen over de schade die een populatie heeft aangericht in een voorbije periode van een aantal jaren in het leefgebied van de populatie en de gebieden grenzend aan dit leefgebied. Voor wat betreft de beoordeling van landbouwschade kunnen Gedeputeerde Staten gebruik maken van schadegegevens waarover het Faunafonds beschikt. Gegevens over schade die een populatie aan de flora en fauna heeft aangericht op een bepaald terrein, zijn meestal bekend bij de eigenaar van het terrein. In gebieden waarin populaties edelherten, reeën, damherten en wilde zwijnen leven zal dit veelal een terreinbeherende natuurorganisatie zijn.

Vertaling beleid naar beheer

Uitgangspunt van de Flora- en faunawet is bescherming van reeën. Echter reeën kunnen schade aanrichten aan menselijke belangen, aan natuur zowel flora als fauna maar ook

aan de soort zelf. Als het gaat om belangrijke schade en er is geen andere bevredigende oplossing en de maatregel doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de reeën, dan is doden toegestaan om de betreffende schade te bestrijden of te voorkomen. Kortom het gaat om de balans tussen de reeën en het belang wat ze schaden. Essentieel is het de relatie te kennen tussen de aantallen reeën en het punt waar belangrijke schade gaat optreden. Hiermee kan de gewenste stand, 'de doelstand', worden bepaald. Is deze kennis aanwezig dan kunnen ook lokale belangen vertaald worden in een lokaal gewenste stand als onderdeel van een totale populatie. Zodra doelstellingen van eigenaren en of grondgebruikers veranderen, verandert ook de doelstand. Afhankelijk van het schadebelang zal er meer of minder intensief ingegrepen moeten worden. De wijze van ingrijpen in de populatie kan toegesneden zijn op een specifiek belang. Om aanrijdingen te verminderen is het logisch om vooral bokkalveren te schieten. Is het doel geen schade aan de soort zelf, dan heeft het de voorkeur

om juist vrouwelijke kalveren te schieten. De redenen, de bewijsvoering, om in te grijpen kan alleen als we beschikken over voldoende data en daarmee inzicht krijgen in de relaties belang en maatregelen. Is er dus een oorzakelijk verband tussen aantallen reeën en het voorkomen van schade? Op dit vlak vervullen de faunabeheerplannen een essentiële rol, ze geven inzicht in het belangen spel. Althans dat moeten ze. Het doel is belangrijke schade aan economische activiteiten, schade aan de natuur en schade aan reeën te voorkomen of te bestrijden. Het beheer van de (populatie) reeën is hier een afgeleide van. Afschot is één van de maatregelen om de doelstellingen uit het faunabeheerplan te realiseren. Getoetst moet worden of deze maatregel effect heeft. Hieruit blijkt wederom dat een verantwoord reeënbeheer alleen mogelijk is op basis van voldoende objectieve gegevens over de ontwikkeling van populaties, de ontwikkeling van de schade en de effectiviteit van maatregelen. **Zonder deze data kan het maatschappelijk belang van de maatregel afschot niet hard worden gemaakt.**

Foto: J. Hendriks



Foto: J. Hendriks



Vakmanschap voor veiligheid van mens en dieral ruim 35 jaar!

ARFMAN

Arfman Hekwerk b.v.
Ondernemersweg 15
7451 PK Holten
Tel 0548 36 29 48
Fax 0548 36 50 42
Internet www.arfman.nl
E-mail info@arfman.nl

Uw specialist in:

- Landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- Inrichting van begrazingsprojecten
- Wild- en veeroosters
- Industriële en paneelhekwerken
- Rasterplannen en bestekken
- Verkoop van afrasteringsmateriaal
- Dealer van producten ter voorkoming van fauna-verkeersslachtoffers, zoals wildreflectoren (WEGU), Duftzaun en Kitzrettung (Hagopur)



Een nieuw jaar, een nieuwe weg

Toen ik begon als voorzitter merkte ik de latente behoefte om van de vereniging een meer professioneel instituut te maken. Een uitstekende gedachte, een prima doelstelling, maar de weg daar naar toe ... Na een jaar voorzitterschap begint er een lijn te komen in de strategie naar de gewenste invulling van de vereniging.

Bijvoorbeeld, de VHR wil het kenniscentrum worden voor reeën en alles wat met reeën te maken heeft en waar deze fantastische diersoort in het geding is. We willen geen passief, maar een actief kenniscentrum worden. We zullen veranderen van een ietwat introverte vereniging – "alleen voor leden" – naar een maatschappelijk geaccepteerde extroverte vereniging. Een vereniging die daadwerkelijk voor de belangen van het ree opkomt.

De vereniging moet daarom ook facilitair worden. Wij verzamelen gegevens, we hebben gegevens en interpreteren gegevens. Gegevens die facilitair zijn voor instanties, die nodig zijn voor de uitvoering van de Flora- en faunawet. Het

betreft gegevens over bijvoorbeeld afschot, levende aantallen en verkeersslachtoffers. Dus straks wanneer ons facilitair bedrijf, het kenniscentrum, operationeel is kunnen organisaties en particulieren bij één loket terecht. Een vorm

van 'one stop shopping' waar het informatie over reeën betreft. Begin volgend jaar komt de vereniging uit met een landelijke visie op het gebied van reewildbeheer. Een doortimmerde visie inclusief het uitvoeringsplan, waar WBE's, FBE's, natuurbeschermings- en terreinbeherende organisaties hun voordeel mee kunnen doen. Sterker nog hun beleid op kunnen afstemmen. Kennis over reeën is voor iedereen. We bouwen op het ogenblik aan een virtueel reewild informatie systeem. Straks kunnen, de scholier die een spreekbeurt wil houden, de student die een scriptie moet afronden, moeders die hun kinderen willen informeren en leerkrachten die de klas bekend willen maken met de diersoort reeën, terecht op

de site van de vereniging. Alles wat ze weten willen kunnen ze eraf halen. Zo'n project vraagt tijd, we zijn dus nog 'under construction'. In de loop van 2007 willen we 'in de lucht' zijn.

Alle ingezette acties en projecten zullen op grootse wijze gepresenteerd worden op een symposium. We presenteren ons daar dan ook als de belangenbehartiger voor het ree. Het ree kan niet praten, dat zullen wij voor hen doen. We doen het niet alleen, zusterorganisaties worden bij onze plannen betrokken. Van introvert naar extrovert betekent dat het verenigingsbestuur zich meer in het land zal laten zien. De van oudsher regionaal opererende vereniging gaf een niet eenduidig

gezicht naar de buitenwereld. Centralisatie, een eenduidig beleid, zal daar verandering in brengen. Het bestuur komt naar u toe. U heeft het recht om te weten wat we doen en willen, onze doelstellingen zijn ook uw doelstellingen. Onze ambitieuze plannen zijn ook uw plannen. U bent de eerste in lijn voor een landelijke draagkracht. Alles wat we doen is echt een verhaal van alle leden. Het verenigingsbestuur praat met alle organisaties die net als wij een belang hebben bij een adequaat beheer van reeën. We verschillen soms van mening en dat mag ook, maar één ding onderschrijven we allemaal en dat is het welzijn van reeën. Na gesprekken met Natuurmonumenten zijn we

gevraagd om te participeren in een onderzoek naar verkeersslachtoffers onder reeën. Hierop hebben wij uiteraard positief gereageerd.

Al met al is het een jaar geweest waarin veel geïnvesteerd is en waarin het DB en LB veel besluiten hebben genomen om de richting van onze vereniging te bepalen. Met uw steun denken wij dat de VHR zich verder kan ontwikkelen tot een professioneel kenniscentrum, waarbij het uiteindelijke doel is, het verbeteren van het welzijn van het ree. Hierbij zal het vergroten van de zichtbaarheid en het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers een belangrijk onderdeel vormen.

Ik wens u prettige feestdagen en een gezond en voorspoedig 2007.

Ronald Brouwer
Voorzitter



Foto: J. Hendriks

"Ik wikkeld een paar repen om mijn lepel. Ze waren inderdaad niet zo buigzaam als spaghetti. En ze smaakten totaal anders – je moest behoorlijk lang kauwen op die rubberachtige massa. Ik schoof wat dichterbij het vuur, schepte een paar van die lange slieren uit mijn blik en bekeek ze nader. Elk stuk spaghetti had een zwart puntje aan één uiteinde"

Als de moderne ontdekkingsreiziger Redmond O'Hanlon aan z'n inheemse metgezel vraagt wat het is, blijkt de spaghetti minder aantrekkelijk dan aan het begin van de maaltijd; het zijn ingewandswormen.....

Ingewandswormen kunnen we bij heel veel diersoorten treffen. In het geval van Redmond O'Hanlon ging het om ingewandswormen die de leden van de Ubi-stam voor hem hadden bewaard nadat ze de zelfgevangen vis hadden schoongemaakt. Maar ook ons reewild kan last hebben van deze parasitaire diertjes.

De lebmaag en het darmstelsel van het ree kunnen besmet zijn met een veelheid aan soorten parasitaire ingewandswormen. In het boek *Reewild* van Christoph Stubbe maakt de auteur gewag van niet minder dan 40 soorten maagdarm-wormen die bekend zijn bij het ree. Dan hebben we het nog niet eens over de longwormen. Een kleine milde besmetting heeft over het algemeen geen schadelijke gevolgen voor de gastheer. Echter, bij een zware besmetting heeft het ree er zwaar onder te lijden, en wordt de besmetting duidelijk door een aantal opvallende kenmerken.

De vermeerdering en besmetting

De in het spijsverteringsstelsel levende vrouwelijke wormen brengen grote hoeveelheden eitjes voort, die met de mest van het ree het lichaam verlaten. Eenmaal buiten het lichaam komen die eitjes uit, waarna de circa 0,3 millimeter lange larven zich voorlopig ophouden in de mest. Gedurende hun verblijf in de mest ontwikkelen de larven verder terwijl ze in de mest beschermd zijn tegen uitdrogen en ze tevens voldoende te "eten hebben" in de vorm van de in de mest rijklijk voorhanden zijnde bacteriën. Nadat de larf zich tweemaal heeft verveld, verlaat deze de mest en verspreiden ze zich in de omgeving. Afhankelijk van de soort zijn de larven dan inmiddels tussen de 0,6 en 1 millimeter lang. De larve plaatst zichzelf dan op de voedselplanten van het ree, zodat bij het azen van het ree de besmetting een feit is geworden.

De tijdspanne tussen het uitkomen van een eitje en een larve die in staat is om een ree te besmetten is afhankelijk van de soort worm, de temperatuur en de luchtvochtigheid. Bij een omgevingstemperatuur van 7° Celsius komt de ontwikkeling tot stilstand. De larven die voor de eerste of tweede keer zijn verveld, zijn zeer gevoelig voor uitdroging; de larve die voor de derde keer is verveld, is echter in staat om ook in minder

gunstige omstandigheden langere tijd te overleven. Nadat de larve door het ree met het voedsel is opgenomen, boren ze zich in de wand van de lebmaag en/of darm en voltooiën daar hun ontwikkeling tot volwassen geslachtsrijp dier. Het duurt dan meestal zo'n drie tot vier weken totdat het ree ook mest gaat uitscheiden waarin eitjes van de worm zitten. Opvallend is dat de meeste soorten 's winters in een soort rustfase komen (hypobiose), waarbij de stofwisseling van de worm op een lager pitje komt. Bij in de herfst besmet reewild duurt het daarom vaak tot het voorjaar voordat de eerste eitjes met de mest worden uitgescheiden.

Het beeld

Bij een besmetting gaan er een drietal zaken spelen:

- Beschadiging van de slijmhuide van darm en lebmaag
- De parasiet onttrekt bloed en/of voedsel aan de gastheer, en
- Uitscheiding van giftige stofwisselingsproducten

Door de voortdurende beschadiging van de slijmhuide gaan er ontstekingen ontstaan, die een slechtere vertering bij het ree veroorzaken; het gevolg is dat het ree minder voedsel, mineralen en vitamines tot zich krijgt. Bovendien vormen de ontstekingen



Foto: J. Huttinga

een secundaire besmettingspoort voor andere soortige infecties door bacteriën en virussen.

Sommige soorten onttrekken bij een sterke besmetting zoveel bloed aan de gastheer dat deze er zeer ernstig onder lijdt. De wormsoort *Haemonchus contortus* onttrekt bij de gastheer per worm 0,05 ml bloed. Bij een besmetting van 200 wormen onttrekken deze parasieten dagelijks 10 ml bloed bij het

besmette ree. Bovendien verliest het ree ook indirect bloed doordat de slijmhuide is beschadigd. Dit indirecte bloedverlies kan zelfs nog een zwaardere wissel op het besmette dier trekken dan het directe bloedverlies door de bloedconsumptie.

Een zware besmetting lijdt dan ook altijd tot bloedarmoede, wat gekenmerkt wordt door een afname van de bloedlichaampjes in het

Last van parasitaire diertjes



Foto: J. Hendriks

bloedplasma. Een gevolg daarvan is dat de organen slecht van zuurstof worden voorzien, wat hun functie (sterk) negatief beïnvloedt.

Een besmetting brengt voor het getroffen dier ook een verlies van eiwit met zich mee. Door de beschadigingen verliest het dier ook eiwitten die zich in het bloedplasma bevinden. Om dit verlies te dekken moet het plasma-eiwit in grotere mate in het lichaam worden aangemaakt. Omdat de bouwstenen daarvoor uit het verteerde voedsel moeten komen, blijft er minder over voor zaken als groei, melkproductie bij de zogende geit, verhareren en geweevorming. Bovendien is de voedselopname door de beschadigingen in maag en darm al minder dan normaal. Het gevolg is dat het dier uiteindelijk de eigen spiermassa gaat opgebruiken; het dier teert uiteindelijk in en kan daardoor zelfs een kritische grens overschrijden en sterven.

Eén van de eerste dingen die we zien is dat de conditie van het dier achteruitgaat en de verhareren slecht of niet volledig verloopt.

Verharen kost veel energie, waardoor het lichaam als het ware bezuinigt op het proces van verharen. Een fenomeen dat we ook kunnen zien bij drachtige geiten; de ongeborene vrucht vraagt zoveel energie om te groeien, dat de geit slecht en laat door de verharing lijkt te komen. Ook bij een sterkere besmetting met ingewandwormen blijft de verharing daarom vaak achter. Wat ook vaak te zien is, is dat de spiegel en de achterlopers vervuild raken door de diaree - mest die het gevolg is van de wormbesmetting. Bij de geweevorming zien we vaak kurkentrekkergeveitjes of 'omgevallen' geweitjes (de zogenoemde Widdergeweihen uit de Duitstalige literatuur). In bijzonder zware gevallen is er zelfs sprake van zwellingen aan de kop, in de omgeving van de adamsappel en de borst. In die gevallen is het ree ook zeer sterk vermagerd en maakt een vermoeide indruk. Het staat daarbij vaak met gekromde rug en laten een zwakke gang bij het lopen zien. Als de besmetting niet tot staan komt, is het dier uiteindelijk ten dode opgeschreven.

Of en welke invloed een besmetting heeft op de overleving van het dier is afhankelijk van

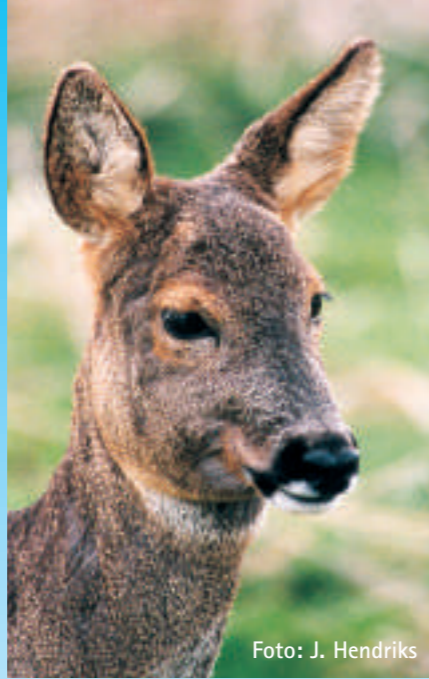


Foto: J. Hendriks

de soort worm, de algehele conditie van het dier ten tijde van de besmetting, de sociale status etc. etc. Zo is besmetting van een ree met de eerder genoemde soort *Haemonchus contortus* erger dan die van de meeste niet-bloedzuigende soorten, en zijn gestresste en/of hongerende dieren gevoeliger dan goed gevoede niet gestresste dieren. Bij een besmetting maakt het afweersysteem van het ree antilichamen aan, waardoor een volgende besmetting kan worden voorkomen. Zo zullen oudere reeën die al eerder een

besmetting hebben doorgemaakt, voor sommige soorten minder ontvankelijk blijken dan jonge dieren die nog niet eerder zijn besmet.

Wat is de conclusie voor het beheer?

- *Allereerst, zorg dat er rust heerst in het veld; gehetzte dieren zijn gevoeliger voor besmetting dan dieren die de nodige rust kunnen nemen*
- *Ten tweede, zorg dat de dichtheid aan dieren niet te groot wordt. Daarmee voorkom je al een groot deel van de besmettingen*
- *En ten derde, probeer te zorgen voor meerdere gebieden waar het dier niet gestoord wordt. Beter meer kleine rustgebieden dan één groot rustgebied. Zo voorkom je dat er ondanks een kleine populatie dieren, toch lokaal te grote dichtheden ontstaan*



Foto: J. Huttinga

Wildfotografie Andy van Ommeren



- Edelwild
- Zwartwild
- Damwild
- Reewild
- Kleinwild
- Moeflons

Expositie:

Natuurcentrum Veluwe
Groot Ginkelseweg 2, 6718 SL Ede
Businesspark Stein 301, 6181 MC Stein-Elsloo

Tel. 046 - 436 05 34
www.andyvanommeren.nl



De redactie wenst u een fijne Kerst en een Gelukkig Nieuwjaar

Foto: Bas Worm

Redelijk wild.



Volkswagen. Wie anders?



De Touareg is verkrijgbaar vanaf € 62.400,- (incl. BTW en BPM), excl. kosten rijklaar maken, leges en verwijderingsbijdrage. Wijzigingen in prijs voorbehouden. Brandstofverbruik Ø 9,8 - 14,8 L/100 km (1L op 7 - 10,2 km). CO₂ uitstoot Ø 265 - 346 g/km. Wilt u meer weten over de Touareg? Breng dan een bezoek aan de Volkswagen-dealer, kijk op www.volkswagen.nl of bel met het Koopmanshuis in Leusden (033 - 49 49 700).